

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.09.1997, sp. zn. 2 Tzn 72/97, ECLI:CZ:NS:1997:2.TZN.72.1997.1

Číslo: 37/1998

Právní věta:

I. Trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. lze spáchat z hlediska jednání jako znaku objektivní stránky jeho skutkové podstaty jak konáním, tak i opomenutím ve smyslu ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák. Např. opomenutím lékaře, záležejícím v nedostatečném vyšetření poškozeného, který zemřel na následky zranění, jež v důsledku tohoto pochybení v poskytnuté péči nebylo zjištěno a léčeno.

II. Jestliže lékař při výkonu služby neposkytne osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, potřebnou pomoc, připadá jeho trestní odpovědnost za trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák. v úvahu pouze tehdy, jestliže z jeho opomenutí (§ 89 odst. 2 tr. zák.) zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo na zdraví poškozeného. Pokud vznikly, je takový pachatel trestně odpovědný v závislosti na formě zavinění podle ustanovení o poruchových trestných činech proti životu a zdraví uvedených v § 219 až § 224 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.09.1997

Spisová značka: 2 Tzn 72/97

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ublížení na zdraví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona podané ministryní spravedlnosti Nejvyšší soud České republiky vyslovil, že usnesením vyšetřovatele Policie ČR Okresního úřadu vyšetřování Brno - venkov ze dne 12. 9. 1995 sp. zn. ČVS: OVV-888/94-HO byl ve prospěch obviněného porušen zákon.

Z odůvodnění:

Dne 16. 1. 1995 bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. MUDr. V Č. sděleno vyšetřovatelem Okresního úřadu vyšetřování Policie ČR v Hodoníně obvinění z trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2

tr. zák., kterého se měl dopustit tím, že v průběhu služby na chirurgické ambulanci Nemocnice v Hodoníně ze dne 23. na 24. 1. 1994, když byl na ambulanci dne 24. 1. 1994 přivezen L. Š. s tržnou ránou v týlní krajině hlavy, kdy byl neklidný a nekomunikoval, tohoto pacienta jen zběžně prohlédl, provedl sešití tržné rány, neprovedl však žádné podrobnější vyšetření, při kterém by bylo zjištěno vážnější poranění L. Š., tohoto po ošetření nechal ležet na vozíku na chodbě před chirurgickou ambulancí pouze pod dohledem sester a o stavu pacienta neinformoval ani střídajícího lékaře, přičemž dne 24. 1. 1994 L. Š. na následky poranění hlavy zemřel. Bezprostřední příčinou smrti bylo zmoždění mozku spojené s nitrolebním krvácením a zlomeninou spodiny lebeční.

Po převzetí věci vyšetřovatelem Okresního úřadu vyšetřování Policie ČR Brno - venkov byl obviněný při svém výslechu dne 9. 3. 1995 upozorněn vyšetřovatelem, že jeho jednání bude nadále posuzováno jako trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák. Dne 12. 9. 1995 pak vyšetřovatel svým usnesením sp. zn. ČVS: OVV-888/94-HO podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněného pro daný skutek, protože dospěl k závěru, že tento skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci. Toto usnesení nabylo právní moci.

Dne 24. 7. 1997 podala ministryně spravedlnosti po lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. proti tomuto usnesení stížnost pro porušení zákona, a to v neprospěch obviněného. V jejím odůvodnění namítla, že vyšetřovatel rozhodl o zastavení trestního stíhání na základě neúplně zjištěného stavu věci, nehodnotil pečlivě všechny okolnosti významné pro rozhodnutí a přihlížel k právně irrelevantním důkazům. Tím došlo k předčasnému rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, protože nebylo náležitě prokázáno, že skutek nenaplnuje znaky žádné skutkové podstaty trestného činu. Doplněním vyšetřování by mohly být prokázány znaky jiného trestného činu, než který byl předmětem rozhodnutí o zastavení trestního stíhání.

Ministryně spravedlnosti dále poukázala na skutečnost, že ještě před zahájením trestního stíhání MUDr. V. Č. vedl policejní orgán Policie ČR, Obvodní oddělení Dubňany, pod čj. ORHO- 31/DU-TČ-94 od 25. 1. 1994 šetření podle § 158 tr. ř. ve věci podezření ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák., k jehož spáchání mělo dojít v souvislosti ze zraněním L. Š., který na jeho následky dne 24. 1. 1994 zemřel. V této věci došlo pravomocně k jejímu odložení podle § 159 odst. 1 tr. ř. s tím, že na vzniku zranění L. Š. nebylo zjištěno zavinění jiné osoby. V průběhu šetření však policejní orgán v rámci opatrování potřebných podkladů podle § 115 odst. 1 tr. ř. nařídil provedení pitvy mrtvoly L. Š. a k tomuto účelu podle § 105 odst. 2 tr. ř. přibral dva znalce z oboru zdravotnictví odvětví soudního lékařství. Podle § 110 odst. 1 tr. ř. pak policejní orgán rozhodl o přibrání Fakultní nemocnice U sv. Anny v Brně jako státního ústavu k podání znaleckého posudku. Z obsahu záznamu o sdělení obvinění MUDr. V. Č. ze dne 12. 1. 1995 pak vyplývá, že oba tyto posudky sloužily jako podklad pro sdělení obvinění jmenovanému. Staly se pak nejen součástí důkazního materiálu, ale vyšetřovatel o ně opřel i své rozhodnutí o zastavení trestního stíhání MUDr. V. Č. z důvodů § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř., přičemž o přibrání státního ústavu k podání znaleckého posudku rozhodl policejní orgán, ač k tomu podle § 110 odst. 1 tr. ř. nebyl příslušný, protože takové rozhodnutí může vydat pouze vyšetřovatel, státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu.

Ministryně spravedlnosti vyslovila nesouhlas s názorem vyšetřovatele ohledně vyloučení právní kvalifikace jednání obviněného podle § 224 tr. zák. Je toho názoru, že vyšetřovatel opomněl skutečnost, že trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. patří z hlediska právní teorie mezi tzv. nepravé omisivní delikty, které lze spáchat jak konáním, tak i opomenutím. Z povahy zaměstnání lékaře je dovozena jeho zvláštní povinnost poskytnout potřebnou pomoc, ale trestní odpovědnost takového pachatele podle § 207 odst. 2 tr. zák. přichází v úvahu pouze tehdy, kdy z jeho opomenutí zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo na zdraví poškozeného. Pokud vznikly, je takový pachatel trestně odpovědný v závislosti na formě zavinění podle § 219 až § 224 tr. zák. Opomenutí MUDr. V. Č. je zřejmé jak z jeho vlastní výpovědi, tak i z výpovědi svědků MUDr. P. D., L. S. a MUDr. M. H., jakož i z obsahu uvedených znaleckých posudků.

Na základě uvedených skutečností lze podle názoru ministryně spravedlnosti konstatovat, že obviněný podcenil rozsah zranění poškozeného a jeho ošetření omezil na suturu rány hlavy, nevzal v úvahu poranění lebky a vnitrolebních struktur, které by zjistil v případě provedení neurologického vyšetření a zejména rentgenového vyšetření lebky, jako samozřejmého prvořadého předpokladu stanovení správné diagnózy. Obviněný však chybně vyhodnotil klinický stav zraněného L. Š. jako projev silného alkoholického opojení a o možnosti vážnějšího traumatu neuvažoval. Porovnáním závěrů dvou výše uvedených znaleckých posudků lze přitom zjistit odlišnosti v hodnocení otázky, zda v důsledku opomenutí obviněného došlo k úmrtí poškozeného. Tyto rozpory nebyly odstraněny ani výslechem znalce MUDr. V. S., CSc., který změnu svého stanoviska, oproti písemnému vyhotovení posudku, potřebným způsobem neodůvodnil. Otázka příčinné souvislosti mezi opomenutím obviněného a smrtí poškozeného tak nebyla objasněna, stejně tak jako otázka možné progresse poranění L. Š. a v souvislosti s tím i otázka nejzazšího okamžiku možného odvrácení fatálního následku.

V závěru podané stížnosti pro porušení zákona proto ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl ve prospěch obviněného porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř., ve vztahu k § 207 odst. 2 tr. zák.

Nejvyšší soud na podkladě stížnosti pro porušení zákona přezkoumal správnost výroku napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon porušen byl.

Podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. je vyšetřovatel povinen zastavit trestní stíhání tehdy, když daný skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci. Skutečnost, že skutek nenaplnuje znaky skutkové podstaty žádného trestného činu, musí však být zjištěna spolehlivě a nezvratně. Nelze proto zastavit trestní stíhání podle tohoto zákonného ustanovení tehdy, když dosavadní výsledky vyšetřování nasvědčují tomu, že došetřením věci by mohlo dojít k prokázání znaků skutkové podstaty určitého trestného činu. V takovém případě jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyčerpat všechny potřebné a dostupné prostředky k tomu, aby potvrdily, nebo naopak vyvrátily možnost spáchání konkrétního trestného činu. V případě obviněného MUDr. V. Č. však vyšetřovatel důsledně tímto způsobem nepostupoval.

Jak je uvedeno v odůvodnění napadeného usnesení, vyšetřovatel Okresního úřadu vyšetřování Policie ČR, úřadu vyšetřování Brno - venkov, změnil původní právní kvalifikaci jednání obviněného z trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. na trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák. Toto své rozhodnutí opřel zejména o zjištění, že obviněný se přímo nepodílel na způsobení zranění poškozenému, resp. jeho smrti, a o závěr znalců, podle kterého by i v případě poskytnutí veškeré možné i vysoce specializované lékařské péče, včetně převozu na pracoviště vyššího typu, byla prognóza poranění poškozeného velmi diskutabilní s možností fatálního následku. Rozsah poškození mozku byl totiž příliš velký s minimální pravděpodobností přežití, a pokud by k němu vůbec došlo, míra poškození zdraví by byla velká. Ohledně trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák. pak vyšetřovatel učinil závěr o neexistenci úmyslné formy zavinění ze strany obviněného a tím tedy o nenaplnění všech znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu, což bylo důvodem vydání napadeného rozhodnutí.

S ohledem na dosud opatřené důkazy se Nejvyšší soud ztotožnil s názorem vyšetřovatele o neexistenci úmyslné formy zavinění na straně obviněného ve vztahu k jednání uvedenému v ustanovení § 207 odst. 2 tr. zák. V jednání obviněného tedy skutečně nelze spatřovat trestný čin neposkytnutí pomoci podle uvedeného zákonného ustanovení. Minimálně předčasný byl však závěr vyšetřovatele, že v tomto jednání nelze spatřovat ani žádný jiný trestný čin, konkrétně pak ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. Samotná skutečnost, že se obviněný přímo nepodílel na způsobení těžké újmy na zdraví poškozeného, ještě neznamená, že v jeho jednání nelze tento trestný

čin spatřovat. V podané stížnosti pro porušení zákona se správně uvádí, že trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. lze spáchat z hlediska jednání jako znaku objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu jak konáním, tak i opomenutím. U tohoto trestného činu se plně uplatňuje ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák., podle kterého se jednáním rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen. Zvláštní povinnost lékaře, který je ve službě, poskytnout pomoc vyplývá z povahy jeho zaměstnání a skutečnosti, že je právě vykonává.

Ze znaleckého posudku znalců provádějících pitvu poškozeného a z dalších důkazů vyplývá, že obviněný se skutečně nepodílel na vzniku těžké újmy na zdraví poškozeného. Pokud by nedošlo ke zhoršení jeho zdravotního stavu, i při opomenutí obviněného poskytnout veškerou potřebnou pomoc nepřicházela by v úvahu jeho trestní odpovědnost. Dojde-li však v důsledku neposkytnutí pomoci opomenutím ke zhoršení zdravotního stavu anebo k smrti poškozeného, může být lékař za způsobený následek trestně odpovědný podle zjištěné formy zavinění podle ustanovení § 219 a dalších tr. zák. V daném případě došlo potom k smrti poškozeného, takže úkolem orgánů činných v přípravném řízení mimo jiné bylo zjišťovat, zda k úmrtí došlo v důsledku opomenutí obviněného, resp. do jaké míry se toto jeho jednání na smrti poškozeného podílelo. S touto otázkou se však vyšetřovatel náležitě nevyřadil. Tento nedostatek je namítán i v podané stížnosti pro porušení zákona, když porovnáním závěrů dvou znaleckých posudků z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, lze zjistit odlišné hodnocení otázky, zda v důsledku opomenutí obviněného došlo k úmrtí poškozeného. Tuto skutečnost zjistil již okresní státní zástupce v Hodoníně.

Proto svým usnesením ze dne 26. 4. 1995 sp. zn. Zt 133/95 podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. zrušil jako neodůvodněné usnesení vyšetřovatele, jímž již 29. 3. 1995 poprvé ukončil trestní stíhání obviněného tím, že podle § 171 odst. 1 tr. ř. postoupil věc jinému orgánu, protože shledal, že skutek není trestným činem, ale může být tímto orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění.

V tomto svém zrušujícím usnesení okresní státní zástupce výslovně poukázal na rozpor mezi závěry obou znaleckých posudků z hlediska posuzování úspěšnosti intenzivní léčby poškozeného. Na základě toho konstatoval, že následek nedbalostního jednání obviněného nebyl dostatečně objasněn, a dal vyšetřovateli pokyn, aby podle § 110 tr. ř. rozhodl o přibrání státního ústavu k přezkoumání závěrů obou posudků o možnosti úspěšně léčit zranění poškozeného při dodržení správného postupu. Vyšetřovatel však tento pokyn státního zástupce nesplnil, ač to pro řádné objasnění věci mělo rozhodující význam. Vyšetřovatel sice učinil pokus přibrat podle § 110 odst. 1 tr. ř. k podání posudku Ústřední znaleckou komisi Ministerstva zdravotnictví České republiky, když však zjistil, že tato komise není k takovému úkolu oprávněna, o přibrání jiného orgánu nebo ústavu již nerozhodl. Naopak se spokojil pouze s provedením výslechu znalce MUDr. V. S., CSc., jako jednoho ze zpracovatelů znaleckého posudku podaného Fakultní nemocnicí U sv. Anny v Brně. Při tomto svém výslechu se znalec oproti závěrům uvedeným v písemném vyhotovení posudku přiklonil k závěru, že by poškozený zranění nepřežil ani na specializovaném pracovišti a v případě přežití by toto bylo v nejlepším případě nekvalitní, tj. s těžkými následky.

K znaleckému posudku uvedeného ústavu je nutno předně uvést, že v trestním řízení vedeném proti obviněnému nebyl vůbec tento posudek použitelný jako důkaz. Předně, jak se důvodně namítá i v podané stížnosti pro porušení zákona, byl tento ústav přibrán nepřislušným orgánem, a to orgánem Policie ČR, Obvodního oddělení Dubňany. Ze znění ustanovení § 110 odst. 1 tr. ř. je však zřejmé, že tak může učinit pouze vyšetřovatel, státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu. Daný ústav byl navíc přibrán k podání znaleckého posudku v jiné trestní věci a také z tohoto důvodu nebyl v řízení proti MUDr. V. S. použitelný. Pokud vyšetřovatel přesto s posudkem ústavu nakládal plně jako se znaleckým posudkem ve smyslu § 110 odst. 1 tr. ř., porušil tak v neprospěch obviněného zákon v tomto ustanovení, ale zároveň i v jeho odst. 3, protože tímto postupem zkrátil obviněného na jeho právu podat proti usnesení o přibrání státního ústavu k podání znaleckého posudku stížnost. Správně mohl být takový posudek pro vyšetřovatele pouze vodítkem k tomu, aby řádně v rámci

trestního stíhání MUDr. V Č. rozhodl podle § 110 odst. 1 tr. ř. o přibrání státního ústavu k podání znaleckého posudku, přičemž rozsah otázek měl v podstatě odpovídat těm, které policejní orgán uvedl ve svém usnesení podle § 110 odst. 1 tr. ř. ze dne 15. 4. 1994. Pouze na základě takto opatřeného znaleckého posudku mohl pak vyšetřovatel zvažovat svůj další postup v trestním stíhání.

Ani v případě, že by znalecký posudek Fakultní nemocnice U sv. Anny v Brně byl opatřen řádně, nebyl postup vyšetřovatele ohledně něj správný. V daném případě šlo o objasnění skutečnosti zvláště důležité ve smyslu § 105 odst. 2 tr. ř. Proto by měli být oba zpracovatelé tohoto posudku vyslechnuti podle § 108 odst. 1, 3 tr. ř. Vyplývá to ze znění ustanovení § 110 odst. 2 tr. ř. *in fine*, podle

kterého v případě, kdy je třeba přibrat dva znalce (§ 105 odst. 2 tr. ř.), uvede státní orgán nebo státní ústav v posudku dvě osoby, které posudek vypracovaly a mohou být v případě potřeby vyslechnuty jako znalci. I když v daném případě každý znalec zpracoval oddělenou část posudku, je třeba na posudek ústavu nahlížet jako najeden celek, na jehož vypracování se společně podíleli všichni zpracovatelé. Ústavem uvedené osoby pak mají oprávnění vyjadřovat se ke všem částem posudku, a nikoli jen k té jeho části, na jejíž zpracování se přímo podíleli. V daném případě sice ústav výslovně žádnou osobu ve smyslu § 110 odst. 2 tr. ř. v posudku neuvedl, ale vzhledem k tomu, že zpracovatelé posudku byli pouze dva, je zřejmé, že v případě potřeby by byli jako znalci slyšeni oba tito zpracovatelé.

Z uvedeného vyplývá, že vyšetřovatel rozhodl o zastavení trestního stíhání na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci, a proto ani nemohl hodnotit důkazy na základě pečlivého uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Tím ve prospěch obviněného porušil zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. Proto Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil porušení zákona ve všech těch směrech, jak je výše uvedeno. Své rozhodnutí však omezil jen na tento výrok, protože stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného byla podána po uplynutí zákonné šestiměsíční lhůty uvedené v ustanovení § 272 tr. ř.